

texty

číslo 53

zima 2010-11

Bilance na hraně

Texty se dožívají patnácti roků. To je na malý časopis vznikající po celou dobu své existence bez jediné koruny státní dotace, myslím, dost. Redakční rada přežila patnáct roků, a je vlastně furt stejná. Někteří přibyli, někteří se vzdálili (ale neodešli), ale žijeme, zatím. To je na různorodou skupinu měnící místa svého žití i pracovního zařazení, myslím, dobré. Co se ale změnilo kolem?

Přibylo blbství. To, že na scéně mocných, přežil bych celkem s pousmáním, kdyby to nebralo tak tragických konců. Horší je, že nicmochři rozlezli se aj tam, kde nemají co očekávat a kde budou jenom tratit, do oblasti umění a kultury obecně, dokonce i do oblasti myšlení o nich. Usídlili se s ambicemi mocenskými v akademickém prostoru, takže nelze nevpomenout dopisu R. Jakobsona A. Novákovi (cituju popaměti): „Těším se, až si spolu popovídáme o věcech akademických a vědeckých, což rozhodně není totéž.“

Naštěstí ale přibylo i výkonů. Česká literatura má své jedinečné, jímavé i řvoucí básníky, má své prozaiky přesné i umné (Jane Balabáne, ty už tu v té vrstvě české literatury jsi napořád). Má, jistě, i své šíbry a tlacháče, leckdy i vavřínované, ale těm to nechme.

Až na pár drobností, zdá se, možno se radovat. Ale kdeže. Jsme totiž ohroženi, všeci. Právě teď možná hrajeme o budoucí podobu tohoto našeho prostoru. Právě teď musíme být nasraní a neklidní, právě teď nám možná děcka aj se životem utíkají mezi prsty. Někteří budem muset revolucionovat až kamsi k undergroundu, některým postačí řvát. Dělejme to. Jináč nás očekává jediné řešení: kameně do cest a vlakových spojení a domobrana. Ten ostrůvek bych si sice představit dovedl, ale žít bych v něm dlouho nechtěl, nebo zmožná ani nevydržel.

Jakub Chrobák

aluze.cz

revue pro literaturu, filozofii a jiné
<http://aluze.cz>

Obsah:

úvodník

Jakub Chrobák: Bilance na hraně__2

próza

Lukáš Berný: Listopadová rapsódie__4_9

Martin Lukáš: Strýcův králík__9_14

Marián Drozda: Kocúr__14_17

poezie

Gianni Lucherino: * * * __17

Jolana Lipková: * * * __25

překlady

Krzysztof Bieńkowski: * * * __18

Vasyl Machno: * * * __19_22

recenze

Jakub Grombář: Jak psát nudně o
zábavě__23_25

Martin Škabraha: Práce bolesti a prodleva
odpuštění __26_27

Zuzana Kůrová: Hrej si, tu máš kohouta!
__28_30

Michèle Baladránová: Dekadent dezert
__30_31

Kontaktní adresy:

Pavel Kotrla	Knihkupectví Malina
Bystřička 267	Dolní náměstí 344
756 24	755 01 Vsetín
http://kotrla.com	tel.: 571 419 531
pavel@kotrla.com	knihkup@vsnet.cz

TEXTY, literární čtvrtletník, číslo 53, ročník XIV.,
šéfredaktor: Pavel Kotrla, vydavatel: Knihkupectví Malina,
redakce: Jiří Hrabal, Jakub Chrobák, René Kočík,
Dalibor Malina, Martin Škabraha, Martin Lukáš;
redakční rada: Jakub Grombář, Tomáš Vašut;
registrace MK ČR E 13264,
internetová adresa: <http://www.inext.cz/texty>
Nevyžádané texty nevracíme ani neelektorujeme.

LUKÁŠ BERNÝ

Listopadová rapsódie

Sedím nad prázdným papírem a myšlenky se toulají kolem, nestálé a spoutané, houpají se, kolébají, jak lodičky na Vltavě, chtějí se rozlétnout, ale lano je drží u hladiny, drží je na místě, kde zakotvily, chtěly by pryč, ale lano je pevné a upoutané do studeného kamene nábřeží. Nábřeží... Drž mě ještě chvíli za ruku a slunce za chvíli zajde...

Jak příjemně horký čaj zalily teplé podzimní paprsky pražské panorama z jedné strany orámované Hradčany a z druhé chrámem svatého Petra a Pavla, který díky dominantním novogotickým věžím i většina Pražanů mylně považuje za celý Vyšehrad. Seběhl jsem z hradeb, minul školní hřiště a šel kolem zadních dvorů k hlavní silnici. U popelnice sotva pětadvacetiletý kluk probíral vyhozené krabice a z jedné právě vytáhl oranžovou plovací vestu. Štěkotem ho provokoval nepříjemný jezevčík, kterého zde venčily dvě malé dívenky. Minul jsem celou skupinku, podešel most, když se od železničního náspu křovím prodírala žena. Zprvu jsem se jí lekl, předpokládal jsem, že je zpitá a nemůže najít cestu, a že se musí každou chvíli z náspu zřítit na chodník. Opilá ale nebyla, nebo alespoň ne moc, asi jí jen zaskočila náhlá potřeba a teď nevěděla, jak seskočit z metrového náspu. Všimla si, že se na ni dívám.

„Snad jsem vás nevydělala,“ zasmála se příjemným hlasem bez romského přízvuku, ačkoliv měla tmavší pleť.

„Ale vůbec ne,“ zalhal jsem a podal jí ruku, aby mohla dolů. Chytla se a seskočila na chodník, bylo jí asi čtyřicet let a výškou mi sahala sotva ke krku. Až jsem se divil, jak tam mohla vylézt.

„Tak a jste dole.“

„Díky!“ zasmála se znovu. „Jen si to představte, dneska se mi zdálo, že můj syn vylezl na úplně nejvyšší horu na celém světě, jsem na něj pyšná!“ dodala a už pospíchala směrem k Nuslím.

Já sešel k Vltavě, posadil se na lavičku na nábřeží, zvědavá labuť, důstojná jak zasněžená boží muka, hned připlula a svým pohledem povzneseným nad lidské strasti

sledovala, jestli jí nehodím kousek staré housky. Z dále začala vyšehradská zvonkohra hrát úryvky z Mé vlasti a z různých českých lidovek i křesťanských písní.

Housku jsem neměl, a tak labuť brzy odplavala, z bezpečné vzdálenosti ji následovaly dvě malé kachny, jedna s hnědou a druhá s černozeleňou hlavičkou. Kachna vás nechá podrbat ji jemně pod zobákem, ale bude vás to stát alespoň tři housky. To je dobrá cena. Drsným zobáčkem si opatrně bere další a další housku z ruky a občas přetrpí, že jí prstem přejedete po krku nebo po křídle. Ale ne moc a jen dokud stejná ruka nabízí i housku. Nikdy jsem nezjistil, jestli je jim to pohlázení příjemné nebo není. Řekl bych, že asi ano, ale že se i ona podvědomě bojí, jestli už v druhé ruce nesvíváte ostrý nůž. Snad viděly kachny i ten v mé ruce, že tak rychle odplavaly. Ale já bych jim neublížil, jen do staré lavičky jsem ze smutku a snad z dětinskosti vyřezal srdíčko. Nepovedlo se úplně nejlíp, trochu padalo na jednu stranu a jeden oblouček byl moc široký. Ale jaké srdce je dokonalé? Každé napadá na nějakou stranu a každé má nějaký ten oblouček tenčí nebo širší. Dokonalé tvary v lásce nemají místo, jen zpočátku se to tak občas lidem zdává.

Láska je svět fantazie, nepřítel pondělní ranní mizérie, dojemná jak...snad jak kniha pohozená vedle popelnice, jak dívka spící v řecké rozvalině, dojemná i důstojná, usměvavá, smutná, sladká zprvu, slaná na rubu... Kolika slovy by šla popisovat ... Láska je svět fantazie, jak jen to bylo...tančila kolem mne oblečená jenom do závoje, co odhaloval krásně ladné křivky a já v červeně hříšném světle hledal znamínko krásy ...a možná to bylo ještě jindy, neměla šaty ani závoj, jenom černé kombiné a čelenku ve vlasech, znamínko schované pro zvědavé oči, a možná že jsme měli jen tričko a džíny a pili jsme jen víno, a možná že i pivo, či snad podivné Martini, co asi míchal nějaký Rus kdesi ve sklepě, hráli nám Beatles, ostříhaní ale nějak moc na krátko, a kdosi šeptal - ... *to je telátko*.

Rychle se stmívalo, na nábřeží sjelo auto, ze kterého vystoupil pár mladých lidí a začali krmit celé hejno labutí jen kousek ode mě. K lavičce zatím na kole přijel i mladík, kterého jsem předtím zahlédl u popelnic. Kolo pečlivě připnul zámkem ke stojanu na nábřeží.

Dvojice zatím z tašek vysypala labutím staré pečivo, nasedla do zaparkované Octavie a zase odjela směrem k pražskému centru. Mladík zamával na labuť rohlíkem, byl sice na nejisté podzimní počasí oblečený jen v mikině, ale bez domova jistě nebyl, kolo měl i s lankovým zámekem, oblečení neměl špinavé a tvář oholenou.

„Tak pojdte, pojdte,“ volal na pár metrů vzdálené labuť a s úsměvem se otočil na mě. „Asi jsou přežraný, holky.“

„Tyhle nejsou nikdy přežraný,“ navázal jsem s pocitem, že musím něco říct. Rušil mě tu a obával jsem se, že si bude chtít povídat. Rozlomil rohlík a asi třetinu hodil daleko do Vltavy směrem k labutím a kachnám, které ale byly tak zaujaté zbytky od předešlé dvojice, že si toho nevšimly.

„Tumáte, pojdte holky, večere!“ volal na ně.

„Ony přijdou, když vydržíte,“ řekl jsem a všiml si, že na druhém konci mé lavičky leží igelitový pytlík se čtyřmi rohlíky. „Tady máte,“ podával jsem mu ho, „ty tu asi někdo nechal...“

„Jo jo, lidi vyhodí leccos,“ odpověděl. Představil jsem si, jak před chvílí probíral popelnice. „Jen si to představte,“ pokračoval, „našel jsem vyhozenou celou bednu úplně nových vest, tady kousek, takových těch plovoucích, jak jsou vycpané tím...no...“

„Polystyrenem?“ napověděl jsem.

„Přesně, úplně nové, ale nevím, co s nimi, nechcete plovací vestu?“

„To tedy opravdu ne.“

„Je jak nová...“

„Co bych dělal s vestou,“ zavrtěl jsem hlavou.

„Taky pravda,“ konstatoval a znovu hodil do Vltavy třetinu rohlíku. „Tak holky, pojdte na rohlíčky!“ volal. Tentokrát si jedna labuť všimla a odpoutala se od skupiny. Jako na povel se za ní okamžitě vydalo možná na patnáct dalších labutí a snad jednou tolik kachen.

„A už jedou,“ smál se, „už jdou na to! Nate,“ vracel mi rohlíky, „já ještě mám,“ řekl, vytáhl z kapsy mikiny další dva a už je po kouscích házel labutím. Přestal jsem myslet na samotu a nechal se svést jeho radostí. Nalezené rohlíky jsem po kouscích házel do vody a labuť i kachny je polykaly bez jediného zaváhání.

„Taky jsem tuhle našel vyhozený porce-

lánový servis, velké talíře, talířky, hrnečky, Míšeň, no to jsem nemohl u popelnice nechat, co říkáte?”

„No to ne,“ souhlasil jsem, „to bych taky nenechal, i když taky nevím, co bych s nimi popravdě dělal...“

„Přesně, přesně tak,“ přikyvoval, „lidi vyhodí všechno.“ Trhal rohlíky na kusy a házel hladovým krkům do studené Vltavy. „Nemohl jsem to tam nechat, to by byla škoda. Nevíte, kdo by třeba nějaké chtěl?“

„To nevím, opravdu ne.“

Moje pečivo jsem postupně všechno labutím naházel a ani jsem si nechtěl s popelnicovým prodávčem moc dále povídat. Čtrnáct vyšehradských zvonů už dohrálo, po Vltavě plul rozsvícený parník s jakousi firemní párty, bylo z něj slyšet dunění diskotéky a ženský smích z horní paluby, a já jsem se rychle rozloučil.

„Doufám, že se vám to podaří udat, mějte se hezky,“ ani jsem nečekal na odpověď, pokynul rukou a pomalu šel podél řeky k centru.

„I vy se mějte hezky, snad to udám, to víte potřeboval bych nějaké peníze na pivo...“ spíše za mnou významně řekl, než zavolal. Čekal jsem podobnou prosbu, ale byl jsem od mladíka možná deset metrů, tak jsem předstíral, že jsem přeslechl. Už po pár metrech jsem toho ale trochu zalitoval, byl to docela slušný kluk, nebyl vlastně ani nepříjemně dotěrný, krmil hladové labutě, asi měl dobré srdce. Najednou jsem se zastyděl, že jsem mu alespoň nějaké peníze nedal, sám jsem měl dost. Ale přišlo mi nějak hloupé se kvůli tomu k němu vracet...

A tak mi najednou přišlo na mysl, že jsem své srdíčko vyryl na špatné místo. Na lavičku si každou chvíli někdo sedne, ale kdo? Pejškař se tu zastaví jen na skok, v ruce bude netrpělivě mačkat papírový pytlík a v duchu prosit psa, ať už ho naplní, protože pospíchá ke Kalendům na pár piv. Stará bludička, ta co se tu stavila už včera v noci, když přišla po tisíci najít důvod, proč je nejstarší řemeslo světa právě tím nejlepším pro ni (nikdo neví, jak dobře umí scatovat Pochod svatých). Mladý sprejer bez příčiny, toy s tmavě modrou mikinou s kapucí, se tu v noci zastaví, jen aby si ucpaný sprej pročistil zahozeným drátem, a na lavičku zkusmo nastříkal svůj podpis. A bezdomovec, co už zapomněl na sny, které

měl jako malý kluk, teď křičí na svět: „Ježíš, Ježíš byl o hlavu vyšší než já! O hlavu vyšší byl! Rozumíš? O celou zatraceně lidskou hlavu vyšší!“ A tišeji dodává: „Jak potom mám já bejt tak silnej...“ a vedle něj žena, které vodka vypálila hlas dohruba, rukou jezdí nahoru a dolů v jeho poklopici a říká: „Ale Ježíšek je menší než ty a plní přání každému, kdo byl hodnej. A já jsem byla hodná...“

Nemá moc pěkné vyhlídky, to moje kulhavé srdce vyryté do lavičky ze dřeva, z akátového dřeva možná, ale ne, spíš asi z křehké borovice, dřevo není moc tvrdé, měl jsem si najít tvrdší lavici, kde by vydrželo déle. Lidé si na něj budou sedat, odkládat své šály a rukavice, občas do něj klovne bílý racek, snad na něm i usne věčně hladová kachna, možná si na něj lehne toulavá kočka, aby zachytila teplo posledních teplých paprsků, budou na něj padat studené kapky podzimního deště, rychle tát první sněhové vločky a pomalu bude mizet z toho měkkého povrchu lavičky, den po dni, týden po týdnu, bude vidět slaběji a s ním se bude ztrácet i pocit, který ho sem vyřezával. Proč jen jsem ho nevyřezal do tvrdého bukového nebo třešňového dřeva?

Neplačte pro rozlité víno, neplačte pro pondělní ráno, pro krásné, vášnivé tělo, pro granátová jablka, pro kaštan, co tě popíchá ... pro podzimní listí, pro oči plné slzí, pro neposlušné vlasy, pro znamínko krásy, ani pro mrtvé holuby, ani pro lásku naruby...

Vrátil jsem se přeci jen zpátky k lavičce, rozhodnutý, že jestli tam mladíka ještě najdu, dám mu nějaké peníze, ale už byl pryč i se svým kolem. Znovu jsem si sedl na lavičku a ještě jednou nožem obtáhl vyryté srdce. Další labuť zatím pozorovala, jestli nedostane kousek chleba nebo housky od toho člověka, kolem kterého krouží neviditelná smuténka, která opustila pustá pole, kam ji kdysi posílal Jan Skácel, a teď bloudila městem a hledala sudy vína, na které by zaťukala. Jedno labutí oko pozorovalo nejistě můj nůž, druhé hladově hledalo nažloutlé pečivo, které by snad mohlo být ukryté v mé ruce. Srdíčko bylo hotové a nůž jsem schoval do kapsy. Labuť si snad i proto potěšeně protáhla křídla a zobákem si začala probírat bílé peří, hledala asi to jedno peříčko, které už odrostlo a teď ji lechtalo tak, jak jen odrostlé peříčko dokáže

lechtat, víte jak... jako... básník by řekl, jako když zlatoočko nedává pozor a zavadí křídlem milující se dívce o nahá ňadra, tak podobně to lechtá. Trvalo jí jen chvílku ho najít, lechtající peříčko, a už ho vzal pomalý proud Vltavy a unášel kamsi k dalekému Hamburku.

Přešel jsem prstem po vyrytém srdci a tu mě napadlo, že se sem občas posadí i nějaké dívky, možná šťastné, možná nešťastné a představa už to byla o něco teplejší. Možná k němu tak někdy přisedne nějaké podobně nešikovně vyryté srdce a na chvílku k sobě třeba najdou tu pravou cestu. A stejně jako smuténka ťuká na sudy vína, aby zjistila, jestli je víno dneska doma, tak bude ťukat jedno srdce na druhé a bude pokukovat po tom, kde má ten silnější kousek a kde ten slabší a kdo ví, třeba se k němu na chvílku i přitulí. A kolem budou plavat labutě a kachny, které nikdo nepodrbe na sametově hladkém peří.

MARTIN LUKÁŠ

Strýcův králík

Věnováno A. W.

Viděli jste někdy člověka, který si sám nedokáže pomoci? Například někoho z vaší rodiny nebo někoho, koho máte opravdu rádi, a náhle, ve chvíli, kdy to nečekáte, kdy se možná právě chystáte ulehnout a vyspat se do dalšího, snad konečně plnějšího dne, se to stane, a vy jste nenadálým sledem událostí povoláni k zodpovědnosti, konfrontování s bezmocí druhého. Mám na mysli situaci, která vyžaduje okamžité jednání, protože příznaky bezmoci jsou příliš zjevné na to, abyste je dokázali ignorovat. Na druhé straně však existuje bezmoc, která se projevuje skrytě a není snadné ji zpočátku rozpoznat. Mohou to být týdny, měsíce, ba i celé roky, kdy se takové vychýlení z „normálu“ s laskavým přehlížením zaobaluje do žertovných průpovědek, které, zdá se, nemohou mrzet nikoho, ani člověka bezmocí trpícího. A tak to jde dál, až se z lidské bezmoci stává pouhá historka, ovšemže notně přibájená a zcela bezvýznamná. A ona je zatím úplně celá skutečná.

Pochopitelně, že mám na mysli konkrétní příběh, který se mě osobně dotýká. Několik posledních týdnů jsem se zabíral myšlen-

kou, jak a zda vůbec bych ho měl vyprávět. Není snadné jen tak začít, když si uvědomím, že jsem celý příběh neprožíval od samého počátku, ale ocitl se v něm, zčásti o své vůli, zčásti jaksi náhodně, teprve když už se chýlil ke svému konci. Přesto chci vypravovat alespoň jeho nepatrnou část, ovšem ne proto, aby se kdokoliv další o celé věci dozvěděl, ale proto abych si sám ujasnil, co pro mě příběh znamená a kým vlastně byl jeho neslavný protagonista, můj strýc.

K tomu, abych se nad strýcovým osudem znovu vážně zamyslel, mě přiměla fotka, kterou jsem objevil v šuplíku svého pracovního stolu. Toho večera, kdy se to stalo, jsem obcházel naše nevelké město s rukama hluboko zabořenýma v kabátě, přebíraje přitom mezi prsty tenkou, ožmoulanou látku kapes a pošetile hloubaje nad tím, je-li možné mít k sobě někoho doopravdy blízkého, někoho, kdo by vás zradil leda vlastní smrtí. A zatímco jsem míjel rozsvícená okna starých činžáků, cítil jsem docela zřetelně, že se usmívám. Doma pod postelí mám nevelkou krabici, jejíž obsah je v podstatě vším, co po strýci zbylo. Desítky dopisů, fotek a nejrůznějších dokumentů. Často jsem se ptal sám sebe, zda se mi kdy podaří pochopit, jaký život vedl a kým sám před sebou byl. Ve zralém věku, zatímco jeho vrstevníci už dychtivě očekávali pocty nadcházejícího stáří, vychovali své potomky a široce rozcapení na bobku přítomnosti spoléhali na obě hlavní světové strany, budoucnost a minulost, mého zaraženého strýce odváželi domů z psychiatrické léčebny, kde si pobyl nějaký čas poté, co se jednoho rána ve své kanceláři rozbrečel a v záchvatu zuřivosti rozmlátil masivní dřevěný stůl. V okamžiku svého odjezdu z léčebny, na zadním sedadle šedé volhy, mohl být strýc docela sám. Představuju si, jak se vrací do života s pohledem upřeným před sebe, mezi ramena řidiče a spolujezdce, zhrzený, zarputile beze slova a bez chuti cokoli znovu začínat.

Povzbuzen nečekanou vzpomínkou na strýce, spěchal jsem toho večera domů otevřít „jeho“ krabici. Aniž bych si svlékl kabát, vrhl jsem se do pokoje, natáhl ruku pod postel a vzadu u zdi ji nahmatal. Jenomže nenašel jsem uvnitř nic, co by překonalo mé vlastní představy. Ani množství fotek, ani dopisy psané zbrklým, neumělým písmem ke mně nepromlouvaly, naopak čímsi mě od-

puzovaly; zdaleka jsem je neprohlédl všechny a mnohé z nich nechal netknuté ležet na dně krabice. O půl hodiny později, vyplněné přecházením po pokoji, jsem se mírně rozmrzelý svezl na židli za svým stolem a hlasitě vydechl, pokládaje přitom dlaně před sebe na rozložený arch včerejších novin. A záhy nato jsem ji držel v ruce! Ležela na dně šuplíku mezi ostatními fotkami.

Bylo mi tehdy něco kolem dvaceti. Sedím na malé stoličce a s pobaveným úsměvem ukazuji fotografovi zarámovaný obraz, jako kdyby měl jeho námět, nemající žádnou přímou souvislost se mnou či okolnostmi, za nichž byla fotka pořízena, zmást kohokoliv, kdo by si ji chtěl vykládat jako obyčejnou momentku z mládí. Sám jsem tehdy nechápal, odkud měl strýc ten podivný obraz a proč si ho vůbec pořizoval, nicméně chtěl jsem svůj údiv nad ním nějak vyjádřit a zachytit.

Znovunalezená fotka mi toho večera vynahradila zklamání nad netečným obsahem strýcovy krabice. Odložil jsem ji a šel se podívat po obraze. Byl zastrčený za skříní v ložnici. Trochu mě mrzelo, že tam celou dobu ležel, ale když jsem ho tam před lety ukládal, bylo mi docela lhostejné, jak to s ním dopadne. Ne tak už mému strýci.

Zatímco píšu tato slova, mám obraz, který není ničím jiným než zarámovanou fotkou vytrženou z nástěnného kalendáře, přímo před sebou. Podle všeho je na něm divoký králík. Tlustý, divoký králík s bohatou béžovou srstí, co stojí na zadních, má vypouklé břicho a přivírá obě oči před ostrým sluncem. Krajina kolem, kterou lze rozeznat jen v náznacích, se podobá poušti. Zvíře vypadá, jako by fotografovi samo pózovalo, jeho „postoj“ ovšem není tak odevzdaný, jak by se na první pohled zdálo. Sám jsem od počátku celý výjev vnímal jako svého druhu vtip, jako kdyby se králík svým okázalým klidem a zdánlivou nepřipraveností uniknout z našeho dohledu vysmíval člověku, jako kdyby proti nám obracel zrcadlo, které nakonec nutí přivírat oči nás samotné.

Ale proč to tak vnímám? A proč si vše nevykládám zcela prozaicky, tak, že králík na fotce je jen unaven horkým sluncem na poušti a odpočívá, aniž by tušil, že ho kdokoli fotí? Jednoduše proto, že se nechávám vést okolnostmi, za nichž jsem obraz našel,

místem, kde jsem ho našel, a člověkem, kterému patřil.

Strýc zemřel sám za ne zcela objasněných okolností. Zemřel v místní nemocnici, kde jsem ho naposledy viděl přikurtovaného k lůžku, protože zase vyváděl a nebylo mu pomoci. Spal hlubokým spánkem, jako by mu jeho tělo už nepatřilo. Když jsem si dva dny nato z nemocnice odnášel jeho popel a aktovku s osobními věcmi, nebyl jsem už jeho příbuzný, stal se ze mě němý svědek vynášející bezděky soud živých nad bezmocí mrtvých.

Strýc byl duševně nemocný, sužoval jej stihomam a paranoidní stavy. Jak jsem zjistil při vyklízení jeho bytu, projevovalo se to také tím, že veškerý svůj majetek neustále kontroloval a následně opatřoval štítky s aktualizovaným datem poslední kontroly. Na tyto štítky opakovaně připisoval repliky jako "Vím, že mě sledujete, ale krást se nemá!" či "Zase jste se vloupali do mého bytu a hrabali se mi ve věcech!" Celý jeho malý byt o dvou pokojích, úzké chodbě a koupelně se záchodem byl podobnými lístečky doslova prošpikován. Tito „lupiči“, jak je strýc sám oslovoval, imaginární pronásledovatelé a uzurpátoři domácího klidu, se v jeho bytě nepozorovaně zabýdleli, takže záhy nebylo zřejmé, zda vzešli z jeho hlavy či od počátku žili své vlastní životy kdesi jinde, platíce za předobrazy všech jeho chimér. Napadá mě, že i když ve skutečnosti neexistovali, stali se pro strýce reálnými třeba jen na základě toho, že k nim promlouval prostřednictvím stovek vzkazů a výhružek, které zase zpětně promlouvaly k němu. Kromě těch na první pohled viditelných, rozlepených po nábytku, elektronice či předmětech každodenní potřeby, bylo možné narazit na další také ve skříních a v šuplících, v kamnech, v botách, v kapsách kabátů, sak a košil, na kdejaké krabičce od léků či na dopisech a jiných osobních věcech. Několik opravdu nenávistných výlevů promíšených s hlubokým vyznáním synovské lásky jsem našel na obálce, v níž byla zalepena kazeta s nahrávkou hlasu jeho matky. Nikdy jsem si ji nepustil, třebaže leží na dně krabice pod mou postelí. Nakonec o zvláštní „schopnosti“ těchto vzkazů oslovit druhé, o jejich přesvědčivosti a možnosti stát se reálnými, jsem se mohl sám přesvědčit, když jsem mezi úhledně složenými košilemi našel lístek, na němž stálo:

„Kuk, ty hajzle, zase tu kradeš?!“ V tu chvíli jsem prožíval podivně ledovou radost nad tím, že alespoň jeden ze strýcových lístku našel svého adresáta.

Ten den, kdy jsem poprvé přicházel už do prázdného bytu, hustě sněžilo a dole na dveřích viselo parte. Musel jsem prohlédnout byt a najít případnou závěť, aby mohlo dojít k řádnému vyrovnání dědictví. Dalo mi velkou práci, než jsem se zorientoval a zjistil, od čeho jsou všechny ty klíče, které po strýci zůstaly v nemocnici. Celkem čtyři objemné svazky, z nichž každý čítal okolo padesáti klíčů. Už jen hlavní dveře opatřené osmi zámky nebylo snadné otevřít, a když se mi to konečně podařilo, našel jsem na jejich vnitřní straně nalepený opis domovní vyhlášky o neoprávněném vniknutí do bytu.

Potom jsem prvně pocítil to zvláštní ticho nebožtíkova bytu. Provizorní postel v kuchyni byla ještě rozestlaná, neznám bezútěšnější obraz domácí samoty. Leželo na ní pyžamo, šňůra tlakoměru a přeložený televizní program. Na stole pod oknem jsem našel otevřený sešit, do kterého si strýc vlepoval fotky všech svých bot, a do tabulek pod nimi zaznamenával opotřebení jejich podrážek, myslel si, že zatímco spí, někdo cizí mu v nich chodí. Na opačném konci kuchyně byly dveře do ložnice, visel na nich silný řetěz provlečený dírami v obou křídlech, které tam musel strýc vyvrtat. Odemkl jsem masivní zámek, jímž byl řetěz zajištěn, a vstoupil do ložnice. V malé místnosti bez závěsů byla prázdná manželská postel, řada skříní, stůl a žluté křeslo. Podíval jsem se bezděčně na protější zeď, kde nad postelí visely dva obrazy, strýcův portrét s hustým černým plnovousem a obraz divokého králíka. Visely v jedné rovině, vzdálené od sebe asi metr. A v tu chvíli se v mých očích onen unavený, líně vypadající králík proměnil ve strýcovo alter ego tlumočící jeho poslední vzkaz.

Viděl jsem, jak ten vážný a přitom svérázný člověk, který byl za život třikrát ženatý a třikrát rozvedený, který vynikal bystrostí a širokým rozhledem, ale nebyl schopen snášet se s druhými v každodenních situacích, který přihlásil několik patentů, ale neuměl poděkovat vlastní ženě za polívku, jak tento člověk nakonec dokázal nahlédnout sebe sama s lehkostí ironického smíchu překonávajícího veškerou bezmoc. Žasnul jsem nad

tou odvahou pověsit vedle vlastního portrétu „pouhé“ zvíře, a odkrýt tak v sobě tutéž ubohost smrtelného tvora, jež se ve chvíli, kdy jsem to celé pochopil, stala velikostí člověka, který ve své samotě, nemoci a zoufalství chtěl být také šťastný.

MARIÁN DROZDA

Kocúr

„Počuj Rudino, choď k Vincovi Hrabíkovi, nech toho starého kocúra zastrelí.“

Keď sa otec priženil do dediny, svokrovci mali starého kocúra so zlomenou zadnou nohou.

Bol vlastne na nič. Myš už aj tak nedobehol a len vyžieral mladším, zdravým a produktívnejším mačkám misky. A tak sa raz otcova svokra a zároveň moja babka rozhodla, že kocúr má už najlepšie roky za sebou ...

Vinco bol miestny poľovník. Tiež mal už pravdepodobne svoje najlepšie roky za sebou, ale ako poľovník užíval akýsi dedinský honor. Bol na dôchodku, stále však čulý a člen poľovníckeho spolku. Samozrejme nebol poľovníkom v dedine sám, ale... Bol nízkej zavalitej postavy s krivou nohou, ktorá tvorila s puškou na pleci jeho samozrejmy image. Otec ako dobrý zať poslúchol a šiel. Vinco býval o pár domov nižšie v tej istej ulici. Opatrne vošiel do dvora. Poľovnícky pes, ktorého Vinco mal a možno už ani nevedel na čo, bol na reťazi a lenivo pozrel na tatka. Bol dobre nažratý. To bolo vidieť na prvý pohľad. Bola sobota ráno a po obzore sa lenivo prevažovali chumáče jesennej hmly. Bolo chladno. Tatko si vytiahol vyššie golier kabáta a podišiel k dverám. To, že pes naňho nereagoval, bol signál, že domáci sú už hore. Nadýchol sa a zdvihol pevnú mozoľnatú ruku kováča, ktorú tu už poznala väčšina sedliakov. Do pojašeného kotkodákania slipek na dvore sa ozvalo hlasné buch-buch-buch na vchodové dvere do malej chalupy, akých bolo na okolí veľa. Nič. Znova zdvihol ruku ... a vtom začul vo vnútri nejaký pohyb. Studenú dlaň vsunul do vrecka montériek a čakal. Otvorili sa dvere a v nich sa objavila nízka, krivkajúca postava. Bol to Vinco. Vyšiel von a zatvoril za sebou dvere. Chalupy v tomto kraji mali vchodové dvere rovno do kuchyne. Vlastne, ani tu nebola iná možnosť, lebo mali už len takzvanú

prednú izbu a nič viac. Takže kam inam by mali tie dvere ústiť, ak nie do kuchyne. Preto ich bolo treba hneď za sebou zatvoriť, aby neunikalo teplo.

Vinco pozrel na môjho otca a strčil ruky do vreciek. Nie však preto, aby si ich zohrial, ale aby vytiahol tabak a cigaretové papieriky. Tu šúlal takmer každý. „Dobré ráno pán Hrabík.“

Vinco odzdravil a nasypal tabak do zohnutého papierika. „Prišiel som za vami, lebo potrebujem vašu pomoc.“

Vinco obratne jednou rukou zašúlal cigaretu, oblizol okraj, zatlačil a strčil si ju do úst. „A, čo by si potreboval?“

„Viete, máme starého kocúra so zlomenou nohou a svokra chce, aby ste nám ho zastrelil. Ja by som s ním vedel urobiť aj kratší proces, ale ona nechce inak, len zastreliť. Tak som došiel za vami, či by ste mali čas.“

Vinco škrtol zápalkou, priložil ju k zašúlanej cigarete a zhlboka potiahol. Odrazu sa premenil na muža, ktorý má namiesto hlavy akýsi šedý oblak. Hoci aj otec fajčil šúláné, tento úkaz ho prekvapil a čakal, čo sa z toho vyvíbi. Oblak sa rozplynul a bol tu zasa Vinco. Tajuplne pozrel na môjho tatka a ešte tajuplnejšie povedal:

„Chod' domov a počkaj, o chvíľu prídem. Chyť ho zatiaľ do vreca.“

Znova si potiahol a poodišiel k drevenej búde s vyrezaným akýmisi nepodareným srdcom na dverách. Tu si potiahol znova, odplúľ, odhodil ohorok a zahalený do dymovej clony zabuchol za sebou dvere.

Tatko pozrel dolu na svoje nohy. Jedna milá sliepočka mu nechala na špici čižmy pozdrav v podobe nie príliš dobre vyzerajúcej kôpky. Tak toto nie! Tatko zakľal, schytil lieskovú metlu opretú pri dverách a zahnal sa po sliepke. Tá vytušila hroziace nebezpečenstvo a zmizla za chlievom. Tatko si metlou dôkladne poutieral čižmu, zašúlal cigaretu a vyšiel z bránky. Na ulici bolo ešte ticho. Len z hĺbky dvorov sa ozýval buchot dvier, vedier a tlmené hovory. Škrtol zápalkou, potiahol si a pobral sa domov. Zašiel do komory a začal prezeráť vrecia, aby vybral také, ktoré nemá žiadnu dieru. Vyšiel von. Kocúr sedel na podstienku a otvorene ho ignoroval. Netušil, že sa blíži jeho koniec. Poodišiel k nemu a chytil ho za kožu na chrbte. Obratne ho strčil do vreca, kde kocúr už pochopil, čo bude asi

nasledovať a začal protestovať. Uzol na konci vreca spečatil jeho osud. Vtom vrzla bránka. Tatko spokojný s hladkým priebehom akcie vykukol. Aj ten, kto niekedy videl veterána z vietnamskej vojny by určite zastal v nemom úžase. Popri dome kráčal Vinco v čižmách a kompletnom poľovníckom oblečení vrátane klobúka. Okolo pása nábojový pás, samozrejme plný patrónov a na pleci guľovnica.

„Pre Boha, veď ten vyzerá, že by skolil aj medveďa.“ - pomyslel si tatko netušiac, čo ho ešte čaká.

„Máš ho?“

„Mám!“

„Tak ho zober a ideme k Viktorovi!“

Viktor bol sused, poľovník a Vincov komplic v každom smere, vrátane ich mužských vylomenín.

Vinco ani nečakal na odozvu, zvrchol sa a na svojej krivej nohe, podopierajúc sa palicou už trielil cez cestu k susedovi. Tatko zobral vreca s kocúrom a v rozpakoch, ešte aj zozadu si s údivom obzerajúc tú podivnú postavu šiel za ním. Keď buchla bránka u Viktora, pohla sa záclona a v okne sa objavila vysmiata tvár domáceho pána, tušiaceho vzrúšo prameniace z Vincovej návštevy. Keď ho uvidel v plnej zbroji, hneď sa stratil v útrobách domu. Dvojica s kocúrom ani nedošla k vchodovým dverám a tie sa otvorili. Stál v nich Viktor s plným nábojovým pásom na bedrách a guľovnicou v ruke. Chlapi sa zvíkali a Vinco v rýchlosti vysvetlil, o čo ide a aká je ich úloha. Viktor uznanlivo prikyvoval a sem - tam niečo poznamenal. Po bojovej porade sa rozostavili. Dvor predeľoval nízky paličkový plot. Jeho ľavý okraj, hneď vedľa králikárne, bol pozíciou môjho tatka s kocúrom, ktorý bol stále nervóznejší. Strelci sa rozostavili poníže plota. Nabili a zaujali palebné postavenie. Otec, keď videl tento výjav, začal tušiť blížiac sa nebezpečenstvo.

„Čo keď ten kocúr v zmätku pobeží za mnou?“ - rozmýšľal - „A čo keď ma tí zúfalci postrelia?“

„Pusti!“

Ozvalo sa do tohto jeho premýšľania a on ako zhypnotizovaný otvoril vreca. Kocúr vyskočil a pár metrov od neho zostal nehybne stáť. Nechápal nič, čo sa tu deje. Ale vtom už zarachotili výstrely. Gule svišťali vzduchom ako hroziví anjeli smrti. Jedna, druhá, tretia, štvrtá! Tatko aj kocúr zostali na okamih ako

prikovaní a potom sa kocúr našťastie rozbehol na opačnú stranu. Strelci znova nabili a pálili ďalej ako o život. Keď sa kocúr stratil za rohom susedovho domu, rozbehli sa za ním. Vpredu Viktor s pokrikom – „Máme ho, dostal to na zadok!“ – asi netušiac, že preto, že má zlomenú zadnú nohu, ho majú zastreliť a za ním krivkajúci Vinco, ktorý mu to asi akosi zabudol povedať. Chudáka kocúra ostrostrelci dostihli po úmornej pátracej akcii v zachovanej palebnej formácii v našej pajte, ako sedí ešte stále zmätený na hrade. Prvý ho spozoroval Viktor, ktorý nečakal, zamieril a prásk. Kocúr spadol na zem v smrteľnom kŕči. Hneď nato sa do pajty dokrivkal aj Vinco, ktorý pri pohľade na nehybnú obeť usúdil, že ich misia je úspešne ukončená. Uznalivo potľapkal Viktora a spoločne podišli na podstienok, aby si vypili oldomáš pripravený ešte stále rozpačitým tatkom. Keďže fľaška s pálenkou bola skoro plná, ešte dlho-dlho sa debatovalo o tom, ako sa im podarilo skoliť kocúra, ale aj o iných viac či menej vydarených poľovníckych akciách, z ktorých samozrejme vždy vyšli ako hrdinovia.

A môj tato? Ten na túto príhodu s chromým kocúrom spomína dodnes a s úsmevom ju občas rozpráva svojim potomkom.

GIANNI LUCHERINO

///

Dopřála objetí
další ze svých obětí.

///

Ve svém životě už potkal tolik těch pravých,
že bude raději čekat na tu levou.

///

Pohled upřen v toaletu,
chvějící se ret.
Nic víc pro tě nezbude tu:
What you see is what you get!

///

Jsou ženy krásné tak... že to stačí.

KRZYSZTOF BIEŃKOWSKI

* * *

Hledím na Její tělo -
získává tvary
Přicházím po několik dní

stojím vedle a... dívám se
jak roste a jak dostává výraz
každý detail její podoby

Ona mne také pozoruje Zahleděli jsme se
do sebe A už se necítíme
trapně Přicházíme k sobě stále blíž

Toužíme se dotknout -

Klep – klep

Bříško –
miniaturní továrnička
Života I když jsme Mistrovy ruce
neviděli zaujalo nás
stavění a ještě to klep – klep
klep – klep které bylo slyšet Zkoušeli jsme si
představit to Veliké Dílo
a další pracoviště přeměny
Avšak jejich množství překračovalo
naše možnosti chápání
takže jsme jenom v němém
úžasu naslouchali:
klep – klep klep – klep
klep – klep

A přesto...

Všechno se utrhlo Soused
se vyhýbá sousedovi jako díře
ve vozovce Jeho názory
a nadřazenost vyrostly
na virtuálním hnoji demokracie
což připomíná sláma
přilepená na boty jazyka
a zaprášené podstavce Dokonce
jeho sváteční přizpůsobení se církvi
andělsky mění reebok nike snickers
Pět zlotých na tácku hledí
zvysoka na stařenku za jeden
zlotý Jenom když k ní napřahuje ruku při
Pozdravte se navzájem pozdravením pokoje
odvrací zrak

z polštiny přeložil Libor Martinek

VASYL MACHNO

Sighet Marmarošský

V Sighetu Marmarošském voněla
červivá jablka
a cikánky tahaly za rukáv a chtěly hádat z ruky
víme o tobě všecko říkaly
táhlo od nich cujkou po ránu pojedenou cibulí
a ukrajinskými cigaretami
které přenášejí několikrát denně přes
hraniční most

Ranní mlhy ovíjely město až ke krku
sestupovaly z hor - jak zdejší vesničané
- do Sighetu na trh
a zůstávaly na ulicích
a choulily se hlavami k domům
jako toulaví psi
onoho města

Stál jsem na křižovatce ulic
dopravní značka ukazovala směr na Baia Mare
někde poblíž zrestaurovaná synagoga
pravoslavný chrám i radnice a několik větrem
převrácených
zápalkových krabiček budov svědčilo o pádu
všech evrop a impérií
a jenom železnice postavená za Rakouska
přinejmenším ještě někam smýkala vagóny
jak neposlušné dítě za ruku
a vlak
ujížděl k horám a navěky v nich mizel
odvážeje pryč zdejší Židy

protože tady žít nemohli
tedy modlit se v synagoze
dojit kozy a prodávat červenou papriku
jezdit do Baia Mare a do Uher
a zpívat co sobotu své smutné písně

tady se vůbec žít nedalo
mezi dřevěnými kostely s nápisy cyrilicí
se svatou Varvarou obrazy Posledního soudu
s evangelisty kteří pohotově drží
natažený ukazovák
jako klíč
a noční hlídač nejspíš
zamykaje kostel na noc a vchod na hřbitov
nadával že zámky a klíče zrezivěly

A v Marmarošské Sihoti voněly také
rozmačkané slívy

s hnědýma očima pecek jako u mrtvé krávy
lezly po nich
mouchy a mravenci
a bylo slyšet že noční vlak vjíždí do nádraží
protože strojvedoucí už předem
dlouho pískal
těm horám jablkům slívám a unaveným
cikánům
kteří pili víno v hostinci u cesty
a špinavýma rukama obírali smažené pstruhy
a křičeli na majitele
*aby jim ještě donesl bílého chleba
ale honem*

protože museli stihnout dojet
na hraniční přechod
až se budou jejich ženy s pašovanými
cigaretami
vracet domů

Would You Stop Loving Her If Now She Is a Lesbian?

Na několik měsíců mě opustila
moje múza
oznámila, že si bere dovolenou
a - uraženě - odkráčela zevlovat po Broadwayi:
jelikož jsem nenapsal ani jednu báseň
ba ani jediný verš
se neobjevil na monitoru počítače
nedokázal jsem psát
tři múzy domácí (žena a dvě dcery)
mě dále terorizovaly
žena:
mi připomínala ranní rozcvičky
a novou sukni od Ann Taylor
starší dcera:
dyndala na mně nové tenisky od firmy Puma
a notebook Apple Macintosh
a ta mladší:
nechtěla se mnou mluvit ukrajinsky
přišlo léto
přeplněné vlaky mířily k oceánu
déšť se mísil s úpalem
vyšel jsem hledat múzu na Broadway
Jedna dívka - servírka v baru - mi natočila
pivo
Jiná se mihla v šortkách kolem mě
na kolečkových bruslích
Ještě jednu jsem viděl na Sedmé avenue
mezi koleny svírala
krabici s nápisem: mám hlad, jsem bez domova

pár centů - prosím
Jo tyhle dívky byly sympatičtější
než ony polonahé ženy
na oprýskaných freskách
s pastýřskými píšťalami
u rtů
V davu
do mě náhodou strčila
dívka nevšední krásy
s lesbickým časopisem v ruce.

Říká se

Říká se, že ve tvé poezii je příliš
mnoho substantiv
jako by svět byl složen jenom ze sloves
či adjektiv?
Už otiskli i kritiku, po níž mi bývá špatně
možná se obrátím na gynekologa?
Let's go my honey

Říkají, že tvoje přesídlení do Ameriky
- je vlastizrada -
jiní - že tohle je tvá renaissance
ležíš na pláži v Brooklynu
oceán tě olizuje a líská se - jako pes -
a nevíš komu máš věřit
Fuck you and everybody

Někteří říkají, že ve tvých básních
je příliš mnoho kaváren
jiní - přílišné množství lišek
někteří tvrdí, že se uzavíráš
jiní - jaký jsi otevřený životu
Break your leg

Někteří věří, že ses' setkával
s Johnem Ashberym
jiní - kteří by se o něm nikdy nedozvěděli
kdyby nebylo tebe
jenom se stavte, stavte se na Tompkins Square
možná pak uvidíte i Franka O'Haru
You must see him

Ten kaktus tvého polibku - miláčku
ten rudý květ na semaforu řas
Let's go - let's go -
do zapálených zámků našich těl
se slovy slov o slovech

Balada o 8 básních

Německý básník Gottfried Benn tvrdí
že to co zbude po básníkovi
- tedy v nejlepší případě - je 8 básní -
: ztrácíš chuť psát
když k ránu v počítači na bílém archu
fotbalového hřiště
bliká mršina kurzoru s přimhouřeným
jediným okem - jediný hráč
tvůj protivník
nabereš do plic ostré newyorské povětrí
a přemýšlíš:
a možná že ten Benn je pitomec
který se na stará kolena vyžívá
na básních a na básnicích
vzpomínaje pouze na své šťastné dětství krysy
8 básní už máš napsáno
najednou slyšíš šepot: napsals' už víc než
8 básní
můžeš si oddechnout?
Ale proč není jistých alespoň těch osm?

Marnotratný syn

Pokud v biblickém podobenství - tom
které je čteno ve vsi v kostele -
otec vychází synovi naproti a přikazuje
sloužícím, aby na jeho počest obětovali jehně
i já potřebuji, aby bylo aspoň slabé světlo
ve kterémkoli z pokojů v pátém poschodí
ale je tma - nikdo nečeká: snad usnuli -
vždyť už je po půlnoci - možná že někam
odjeli a nenechali klíče u sousedů
bylo by dobré zajít k blízkým přátelům:
ti mě minule tak mile přijali na noc
tehdy, když ještě nebyli sezdáni
a tak mile poslouchali moje básně
jenomže na celnici mi stejně vzali notes
(boj s terorismem) ovšem nazpaměť
neumím ani adresy
ani telefonní čísla
pokud čtou o marnotratném synu
ve venkovském kostele
musí někdo pocítit nejpalcivější slova
a stanout na dvoře s hlavou nepokrytou
na níž se snáší sníh

z ukrajinštiny přeložil Tomáš Vašut

Vasyl Machno (1964) je ukrajinský básník, ese-
jista, překladatel a kritik. Žije v New Yorku. Úry-
vek z prózy Venezia-Express jsme publikovali
v Textech 46. (<http://www.vasylmakhno.us>)

JAK PSÁT NUDNĚ O ZÁBAVĚ

Přece jenom nejsme tak fotbalová země jako Anglie. Kdyby český spisovatel vydal knihu o tom, že nejdůležitější věcí v jeho životě je každotýdenní fandění Uničovu nebo Motorletu (ano, zhruba v takových relacích se pohybujeme), vysloužil by si doživotní pobyt na uzavřeném oddělení. Na britských ostrovech se však jedná o úctyhodný žánr. Mezi klubové násilí se tam nepovažuje za sociálně patologický jev, ale běžný víkendový kolorit a po rozpadu impéria vlastně jedinou šanci, jak může mladá generace prokázat mužnost.

Kniha *Můj oblíbený rok* vznikla tak, že dvanáct autorů dostalo za úkol popsat jednu sezónu „svého“ klubu v rozmezí od šedesátých let do počátku let devadesátých. Kniha sestavená Nickem Hornbym má podtitul *Sbírka fotbalových povídek a esejů*. Povídky to jistě nejsou, ty mívají děj a pointu. U eseje bychom zase čekali nějaký intelektuální přesah. Spíše jde o pedantské popisy právem zapomenutých utkání a snahu rychle zúročit fenomenální úspěch *Fotbalové horečky*. Hornbyho nápad popsat život svůj a svojí generace pomocí klíčových fotbalových zápasů měl velký ohlas, ale v této knize se místo o Arsenalu píše o provinčních mužstvech. Jistě, Ota Pavel či Karel Poláček ukázali, že i průměrný sportovec se může stát velkým literárním hrdinou – ale potřebuje k tomu autora, který umí něco víc než recyklovat úspěšné nápady druhých.

Texty jsou navzájem natolik zaměnitelné, až si člověk říká, jestli je nepsal jeden člověk (tím spíš, že některé údajné autory nezná ani Velký bratr Google). Proti této domněnce ovšem hovoří, že sotva kdo by nosil v hlavě třicet let staré výsledky tolika bezvýznamných klubů.

Jedinými známějšími autory antologie jsou Nick Hornby a Roddy Doyle, jejich příspěvky jsou také nejméně nudné. Vedle nich zaujmou snad ještě dva, Ed Horton popisem krátkého prvoligového působení Oxford United pod vlastnictvím Roberta Maxwella (je paradoxní, že tým z města salonních levičáků dosáhl svých největších úspěchů právě díky muži, reprezentujícímu ty nejodpudivější stránky globalizovaného kapitalismu) a Don Watson vzpomínající na citové zranění středostavovského chlapce mezi fotbalový-

mi chuligány - navíc v roce 1975 postoupil Leeds United do finále Poháru mistrů, takže bylo o čem psát.

Problémem je anglosaský komplex pupku světa, produkujícího popkulturní memy závazné pro celou galaxii: projevuje se tím, že má-li spisovatel popsat nějakou postavu, přirovná ji k představiteli vedlejší role ve třicet let starém sitcomu a automaticky předpokládá, že čtenář na Čukotce nebo Galapágách si hned dotyčného představí jako živého. Možná má pravdu Jan Stern, že my Češi nemůžeme plně pochopit anglickou kulturu, protože nám chybí zkušenost se společností přísně rozdělenou na vzájemně nekomunikující kasty. To se projevuje i na vyhraněném socioekonomickém profilu jednotlivých klubů, od lumpenproletářského Milwallu po bezelstně kondelíkovský Norwich.

V tak nalinkovaném světě je pak možné zažít pocit hrdinství jen tehdy, když člověk, který v rodném městě už mnoho let nebydlí, fandí dál místnímu týmu, tak bezvýznamnému, že jeho výsledky se v předinternetových časech daly zjistit jen s krajní námahou. To by samo o sobě nevadilo; jak napsal Oscar Wilde: „Když dělá člověk něco neužitečného, lze ho omluvit jen tehdy, když se tomu nesmírně obdivuje.“ Bohužel, ani v tomto nejsou autoři této sbírky důslední a stále se snaží svoji zálibu blazeovaně ironizovat. Suchý anglický humor je pěkná věc, ale měl by být alespoň minimálně vtipný. Pošklebky nad sešlostí venkovských stadionů a ubohostí místních fanoušků jsou jen maloměšťácké snobství. Komunální vtípky okresního formátu se prolínají s novinářskými frázemi, které nezachráně (Umberto Eco promine) ani přiznání frázovitosti. Žádné stylistické masakry se tu pravda neodehrávají, skličující je hlavně absolutní nedostatek individuality. Pointy jsou překvapivé asi jako rozvod Ivety Bartošové. „Skončit v nižší divizi než Bristol Rovers, což je podobné jako umístit se v soutěži krásy Miss World až za sportovním manažerem Johnem Sillettem.“

Překlad Tomáše Fürstenzellera je plný věcných chyb: „porážka 0:5 v zápase proti Highbury“; člověk byť jen průměrně informovaný o anglickém fotbale ví, že Highbury není klub, ale bývalý stadion Arsenalu. Vedle toho je už lapálie „Walsalova střela“, jako by nešlo o název klubu, ale jméno hráče. Školácké

gramatické chyby typu „nákladáky z cukrovou řepou“ střídají překlepy: „Sotke“ místo Stoke, „Charleton“ místo Charlton. Z vlastní zkušenosti vím, že není žádný špás redigovat text plný zcela neznámých pojmů – ale BB Art se sportovní literatuře věnuje dost dlouho, takže by se mu snad vyplatilo zaměstnat někoho, kdo se v tématu orientuje natolik, aby otrocky nepřepsal jméno našeho krajana a westhamského brankáře Ludka Mikloška bez diakritiky.

Zkrátka, zatímco *Fotbalová horečka* svým empatickým líčením pošetilé vášně dokázala zaujmout i nefanoušky, *Můj oblíbený rok* působí dojmem, jako by ho chtěli mít všichni zúčastnění co nejrychleji za sebou. Za těchto okolností není divu, že jsem knihu zakoupil v olomouckých Levných knihách, temné hale na Legionářské ulici, hned vedle ještě sešlejšího (přítom druhdy slavného a v historii místního fotbalu dobře zapsaného) obchodního domu ASO, za pětinu doporučené ceny uvedené v tiráži.

Můj oblíbený rok. Sestavil Nick Hornby. Přeložil Tomáš Fürstenzeller. BB Art, Praha 2005.

Jakub Grombář

JOLANA LIPKOVÁ

DIVÁ FENA

Lučiny širé
lány vykloubené
ze srdce boru

dvě chaty napříč

půlnoční hvězda tleje na obzoru

za brázdou zdárnou

divé psisko

v zemině ryje popelavé

nechtěně blízko.

SMUTNÉ SEDLO

Temeno hory slepoběžné
tam nedomrlý svit ti hubu češe
jen z poloviny jak v hřbitovním lese

PRÁCE BOLESTI A PRODLEVA ODPUŠTĚNÍ

Když jsem letos v létě poprvé viděl nejnovější Vítězslavova díla, bylo to v prostředí právě rekonstruovaného a zabydlovaného domu, kde se na každém kroku povalovalo náradí, materiál, odpad, který možná ještě bude použit a bude mu vdechnut nový život. Plastiky jako by se občas ztrácely v kusech stavby, částech domu a jeho vybavení. Umělecké práce se tu prolínaly s prací v řemeslném slova smyslu, získávajíce něco z její hrubosti a bytelnosti, současně ale propůjčující svému okolí něco navíc – tvořivost, touhu dávat světu podobu, tvar, který jej učiní nejen místem k přežití, ale také obývání a prožívání. Kdoví, zda se některé z nich nerodily v kuřácké pauze, kdy pohled padne třeba na odhozený kus dřeva, poznamenaný zářezem pily nebo pocákaný barvou, a náhle se mu z něj začne vynořovat nečekaný tvar – či dokonce tvář.

Tak jako musí mít dům pevné a nepropustné zdi, ale teprve prázdko mezi nimi jej činí obyvatelným, tak vstupuje umění do života ve chvílích „prázdkna“, v čase prodlévání, kdy se činnost lidských rukou a nástrojů zastaví, aby nechala prostor pro „práci“ samotného materiálu, který nás obklopuje. Záměr, vyprojektovaný v lidské mysli a s větší či menší vůlí vtiskávaný zdánlivě neživé hmotě, na chvíli ustoupí stranou a budovatelské vypětí je vystřídáno ztišením a citlivostí pro „záměry“ věcí samých. Umělecká díla jsou pak stejně tak pracemi jako pauzami – stojí tu ve svém zklidnění, ve své odloženosti, jako by jim byl ponechán čas probudit se z šoku tvorby, z úderů sekyry, zářezů pily či anestetizujících výparů laku, čas najít svůj vlastní výraz a své místo. A je to také čas pro nás, abychom vstřebali jejich energii a jejich pohled, jejich svědectví. A možná – až se v prodlevě ukáže něco dosud skrytého – abychom se k dílu ještě vrátili, jako by prodlévání bylo opravdu jen pauzou, která nemusí být trvalá.

Předkládané objekty jsou charakteristické určitým primitivismem ve smyslu odštípání nepodstatného, vyrubání nejryzejšího jádra, kdy je tvorba současně projekcí vlastní představivosti i hledáním něčeho, co je uloženo v hmotě samotné a volá to po vynešení na světlo světa. Umělec jako by tu

často byl jen pomocným dělníkem. Tvary i tváře zůstávají spíše naznačené, vědomě nedourčené, jako by tvůrce nechtěl za každou cenu nařizovat svému dílu (ale ani jeho divákovi), čím přesně má být, jak přesně má vypadat. Můžeme se domýšlet, že takto přistupuje i k sobě samému. Věci i lidé potřebují prostor svobody, v němž se zdánlivě nic nekoná, jakýsi prostor budiž-ničemnosti, prostor nicoty jako maximální otevřenosti, v níž se může projevit to opomíjené. Prostor, který svádí dohromady náboženské symboly s úločky každodenního života, lidi se zvířaty, ale i věcmi, původně možná jen tak někde pohozenými, předměty, které jsou nic než svůj tvar - tvar bez jasného významu, ale zároveň nějak význačný, vystupující ze změti pouhého „okolí“, čníci znepokojivě jako otazník: čím jsem a čím se mohu stát? Budeme v nich vidět jen příslušenství našeho světa, nebo jeho právoplatné příslušníky?

Ve svém komentáři k eseji Charlese Baudelaira *Malíř moderního života* napsal kdysi filozof Michel Foucault tato slova: „Pro postoj moderny je vysoké ocenění přítomnosti neoddelitelně svázané s vášnivým zaujetím představovat si ji, představovat si ji jinou, než je, a proměňovat ji, ne však ničením, ale uchopením v tom, čím je. Baudelairova moderna je činnost, ve které se krajní pozornost zaměřená na realitu střetává s praxí svobody, jež tuto realitu zároveň respektuje i znásilňuje.“

Ačkoliv Foucault hovoří o moderně, myslím, že pojmenoval něco, čím může být umění charakteristické i za jejími hranicemi. V touze vyrubat z hmoty to podstatné je nutně přítomno určité zraňování, v němž zaznívá něco z moderního panství člověka nad přírodou. Je to ale násilí, které není násilnické, nepochází ze slepé agrese či libovůle, spíš se podobá bolesti, která doprovází zázrak zrození.

Jako bude přítomnost souzena tím, co přijde po ní, tak i umělec je možná už dnes souzen svými díly. Nespočívá pak naplnění tvorby v odpuštění, jež nám dopřávají zklidnělé věci, ony „práce v pauze“, jejichž pohledem se obklopujeme?

Práce Vítězslava Špalka lze nalézt na adrese <http://www.vitezslav.eu/>.

říjen - prosinec 2010

Martin Škabraha

HREJ SI, TU MÁŠ KOHOUTA!

Násilí bez předsudků je prvotina Jana Těsnohlídka ml., za kterou dotyčný obdržel Ortenovu cenu 2010. Vydal ji Petr Štengl, šéfredaktor *Psího vína*, v roce 2009 v edici Pop. Poprvé vyšla jako příloha jmenovaného časopisu. Celá sbírka připomíná výpravu malého kluka na draka, odhodlaně třímajícího v ručičkách polámaný, dřevěný mečík.

Velmi přesně charakter této publikace vystihla kritička Dora Kaprálová na serveru www.idnes.cz: „*Vnější znaky Těsnohlídkových textů (relativizování, paradoxy, slovní agitky, prořídle punkové sdělování) zkrátka poukazují na již zmiňovanou středoproudovou kvalitu básnického debutu. A ukazují na jakýsi možný podprahový marketingový tah chytrého básnivého copywritera, jenž své zboží vybavil veškerou potřebnou srozumitelností a líbivostí*“. Všimněme si jednoho důležitého a velmi výstižného slůvka – **zboží**. Ničím jiným „sбірka“ není. Podbízivé nablýskané „**aktuální**“ zboží se „**současnou módní protest vizáží**“ a lá „**každý chceme být jiný a proti něčemu protestovat. Proč jsme, čím dál víc, stejní?**“ Možná to bude nákupy na stejných místech. Jakoby ta sbírka měla pruhovaný svetr, kostkovanou šálu, conversky a vymydlenou pusou, kterou jen naprázdno otevírá, aby se podělila o naučená hesla. Lyrický hlas se, i přesto, rozhodl hrát si na toho, „kdo nelítostně pranýřuje nešvary dnešní strašné doby plné opilství, konzumu a všeobecné prostituce, i té společenské.“ Sám je nešvarem. Lyrický subjekt však nevidí dál než na konec ulice. Přitom si troufá i na témata závažná – komunismus a témata palčivá – manželský život a vztahy.

Většina jeho básní připomíná protest songy. Jedná se o „novátorské“ myšlenky, zachycené, zřejmě po propažené noci, do deníčku a následně rozsekané do veršů. Kdyby text nechal v původním stavu, vypadala by báseň tak, že bychom měli před sebou snůšku vět a zaplněný papír od shora dolů. Generační výpověď v podobě básně *Sereme si na hlavy* – megalomanské názvy jsou vůbec autorovou zvláštní libůstkou – je spíše trpce úsměvná a vzbuzuje lítost nad lyrickým subjektem, který si nevidí dál než na špičku nosu: *Rostou z listí holky který nemaj talent/bohatého tatínka ani/přemrštěný sebevědomí/a tak roztáhnou nohy / kdo by neodolal.* a) bohaté holky tu byly vždycky. Až podezřele často se objevuje motiv: Nemám na bohaté

holky b) klidně odolám c) i děvky mají někdy přemrštěné sebevědomí...

Má někdo dojem, že by lyrický hlas sděloval něco nového, krom věcí, které tu byly odjakživa a které není schopen nijak uchopit, pouze o nich cosi vyřvávat? Marně se snaží lyrický subjekt vyhnout velikášství tím, že nerozlišuje malá a velká písmena a pokouší se stavět věci na roveň. Marně se snaží být drsný a nekompromisní užíváním obecné češtiny, která v tomto případě není správně nadávkovaná, ani zpracovaná, postrádá rytmus, budí spíše smích a zcela deformuje jazyk. Marně se vysmívá svým mladickým snům o cestě na sever, když nás vzápětí obdaří zážitky z Kodaně a Oslo zpracovanými v domnění, že tam na cosi nového přišel. Lyrický subjekt píše o japonské básnířce a sám neumí psát. To by se možná setkalo s úspěchem u holčiček, co právě objevily beatniky. Už mě unavuje číst „staré“ věci, 50., 60. léta jsou dávno pryč. Proč se k nim vracet a tvářit se, že přináším něco nového? Už mě nebaví číst básně „o válce ve Vietnamu“. A to nemluvím o stupidní hře s časem a časovostí v básni *Věštění z pamětní desky u cesty: „čas dal její dárky / jinejm dětem“*. **Díky, kámo, tos mi ted' vážně vtevřel voči. Až doted' sem netušila, vo čom ten život je.**

Sbírka postrádá jakékoli zpracování témat. Velká témata tu slouží jako berličky, které podpírají jedno velké nic. Všechno se rozpadá, třští na jedné věci. Lyrický subjekt nemá co říct, témata se ho nedotýkají. Místy jakoby se snažil vytvořit dokument. Jenže mu schází jedna věc, k tomu potřebná. Nestačí pozorovat a zapisovat, musí se také něco vidět. Pustotu a prázdnotu nevyzrálých veršů pojednávajících například o rozvodu, na které mu, jak správně podotkl recenzent v Aluzi, chybí zkušenosti, nenahradí ani opilecké excesy, které jsou otravné. Démonizace alkoholu je tu podobně oslovující jako jeho „zápisky z cest“, které působí, že byly psané v opici a už nikdy neprošly žádnou úpravou. Lyrický subjekt se zřejmě octl v období, kdy se cítí jako stepní vlk – holduje alkoholu, má novátorské postřehy a libuje si v tom „být nešťastný“ a „pěkně ostrý vůči měšťákům“. Jenže na mě jeho poblité pyžamo dojem nedělá. Poblité pyžamo je tady jen směšné a trapné. Je to jen pyžamo uřvaného pubescenta, který přebral. *Jsou noci kdy ani poblitý pyžamo není dost důvod k otevření očí...* (s. 33)

V knížce jsou čas od času okamžiky, kdy se zničehonic objeví zajímavý obraz: *samota jak*

nehty / pomalý & táhlý / škrábání zevnitř lebky – dobrá, upřímná výpověď. Jenomže problém je v tom, že sotva se tento obraz vynoří, je následně popřeh naivními úvahami: *nebejt by bylo snesitelnější než bejt bez tebe*. (s. 61 – Váza na tmu) Jenže těchto výkonů, u kterých se zastavíte, je pomálu a absenci básnického umění nezakryje ani grafická poezie ani množství ampersandů, které tady nahrazují spojku „a“, zřejmě v úmyslu dodat textu punc světovosti. Je toho dost málo – pár obrazů – na tak rozsáhlé texty. (Některé mají i tři strany.) Jenomže lyrický subjekt nepřesvědčí někoho tím, že bude mluvit za matku na mateřské, když si neumí představit, co to obnáší. A když se pustí do tématu jemu bližšímu, třeba do lásky? Banality. Louky, květiny, osudová dívka s copy. Bez detailů, bez průniku, bez vhledu a hlavně bez odstupu. To je také problém této sbírky. Lyrický subjekt se nechává unášet na vlně výkřiků, které mu možná znějí dobře v uchu, když si je přeříkává doma před zrcadlem s bekovkou na hlavě, ale skutečný smysl mu zůstává nadobro ukryt.

O čem tak tato sbírka vypovídá? Rozhodně o ničem, co se snažila zpracovat: dnešní společnost, generaci, otupělost, vztahy, lásky. O čem tedy vypovídá? O tom, že dnes může psát každý, stačí si vzít jen nějakou tu paličku do ruky, a ještě za to dostanete ceny. Co se dělo v porotě? Zřejmě bylo potřeba doplnit díru. Schází nám tady angažovaná poezie, no koneckonců i její zastánce Karel Piorecký si nemohl tuto snůšku zbytečných vět vynachválit. A tak tu přede mnou leží zase o jednoho zbytečného autora navíc.

Zuzana Kůrová

DEKADENT DEZERT

V roce 2008 vyšla v nakladatelství Perplex básnická sbírka *Dekadent dezert* mladého opavského autora Jana Kunzeho; jak se píše v krátkém životopisu na konci knihy – básníka, textaře, zpěváka a performerera. Jedná se v pořadí o jeho druhou sbírku, kterou uvozuje jedna báseň; zbytek sbírky je rozdělen na čtyři části.

První část *Sedm dní v tichém městě* obsahuje překvapivě sedm básní popisujících momenty života, které ovšem na nás působí poměrně nostalgicky, a navíc – poněkud falešně. Život lyrického subjektu, který spatřujeme v této sbírce, bych opravdu žít nechtěla. Stále se opakující motivy – kavárna, kafe, cigarety,

rozhovory: *hrůzné pondělní ráno / komatozní rozjezd nového týdne / prý si zvykneš / zatím nic / vůbec to nefunguje / tak kafe / silné kafe / nejsilnější kafe* (s. 12). Nebo: *mezitím usedáme / mezi řídce obsazenými stoly / servírka spaří kávu / presovač odfoukne // před námi moře slov / vlnolamy osobních postojů / běžné odpoledne v běžném městě* (s. 15). Sebevědomí zde nechybí, ale celé to na mě působí tak, že má být popisováno něco zajímavého, lyrický subjekt si namlouvá, že žije zajímavě, ledabyle, ale přitom je znuděný, jako by vlastně sám nevěděl, co se životem. A možná, jako by si svůj život namlouval. Jako by si namlouval, že žije ve středu něčeho, co vlastně vůbec není, co je vyhané – pro diváky, pro čtenáře.

V druhé části *Po tmě chuť* jsou k cigaretám a kafi přidané ještě průsery, alkohol a drogy, což už na mě dnes dost (v tomto podání) působí jako klišé. I smutek lyrického subjektu je jaksi umělý. Nevěřím z té sbírky ničemu. Ale zpátky k věci.

Třetí část *Krásné hříšné věci* je obdobou prvních dvou, akorát motivy se obracejí k ženám, popřípadě k sexu. Což, bohužel, sbírce nijak nepřispívá, naopak verše jsou ještě lacinější. Ačkoliv ve 21. století je možné téměř cokoliv, tak tohle nějak nefunguje a nefungovalo by to, doufám, ani ve 22. století: *ležérně vystoupila / a letmo urovnala těsnou sukni / její boky / její tvář / vzala kabelku / chvíli se v ní přehrabovala / cigarety / zapalovač / sebevědomý nádech / vykročila / všichni to viděli / bylo to v ní* (s. 42). Jan Kunze, zdá se, si vytvořil vlastní poetický žánr, pro mě bohužel v podstatě nečitelný.

Inu, co dodat ke čtvrté části? Už název *A ty (?)* tak trochu předesílá, že se bude jednat o verše milostné. Já, jako žena, jsem jen ráda, že mně nikdo takové verše nepíše.

Sbírka má zřejmě působit mladistvě, což věrně doplňují i ilustrace Jana Gřeška. Autor tedy může být šťasten, protože to se opravdu povedlo. Jen bych neřekla, že to zrovna znamená kompliment. Ba naopak, sbírka působí mnohem mladistvěji, než by měla. Tedy vykazuje jistou nevyspělost, nedospělost a v konečném případě i nedovednost psát poezii. Škoda jen těch pár vcelku pěkných veršů, které ovšem byly zahrabány v komplexu něčeho takového.

Michèle Baladránová

